

# A VASFÜGGÖNY KIÉPÍTÉSE ÉS FELSZÁMOLÁSA A DÉLI HATÁRSZAKASZON (1949–1956)

## ESTABLISHMENT AND DEMOLITION OF THE IRON CURTAIN ALONG THE SOUTHERN BORDER SECTION OF HUNGARY (1949–1956)

**DR. PHD SUBÁ JÁNOS térképtárvezető**

Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Hadtörténeti Térképtár, Budapest

### **Abstract**

The iron curtain is the political metaphor of the division of Europe in the Cold War. This paper presents the establishment and demolition of the first generation technical solutions (an engineering barrier and a mined strip) along the southern border section. Mined strips were also established along the Yugoslavian and Austrian borders in 1949 and 1950, respectively. They were 971.139 km long in total. The system was combined with an external engineering barrier. It had the following structure: One or two lines of a 2 m high wire fence comprised the backbone of the engineering mine barrier. On the inside of the fence (facing Hungarian territory), mines in wooden boxes were laid in a total of four rows spaced 1 m apart in a checkerboard pattern. On the side of the row of pressure mines facing Hungarian territory, contact mines were also laid in two or three rows. A narrow empty strip was left next to the contact mines. After that, a barbed wire was mounted on 60 cm high poles. A trace strip and a border patrol path next to it were 5 to 6 metres wide. Mines were laid and the density of mines was increased continuously from 1949 until the end of 1955. About 2 million mines were laid. This mined strip was swept in 1956. This was only carried out completely along the southern border section.

A vasfüggöny – mint tudjuk – Európa hidegháborús kettéosztottságának politikai metaforája. Mi a dolgozat címében azokra az első generációs műszaki technikai megoldásokra utalunk, amelyek fizikálisan is meggátolták, korlátozták a népesség szabad mozgását. Írásunk terjedelmi korlátai miatt, a műszaki zár, és az aknamező kiépítését, illetve felszámolását mutatjuk be déli határszakaszon.

### **1. Bevezetés**

A magyar párt- (politikai és katonai) vezetés teljesen magáévá tette a szovjet pártvezetés helyzetértékelését a nemzetközi helyzet „fokozásáról” és a harmadik világháború kitöréséről. Ezek a politikai torzulások maguk után vonták a magyar hadsereg-fejlesztési tervek fokozott ütemű gyorsítását és irreális méretű bővítését. Ez egyben a szovjet elvekre és gyakorlatra való áttérést is jelentette, vagyis a hadsereg párhadsereggé való kiépítését. A magyar katonai célkitűzések között Jugoszlávia fontos helyet foglalt el.<sup>1</sup>

Jugoszlávia önállósuló politikáját, a nyugati világ országaihoz való közeledését a leg súlyosabb vádakkal illették. A szovjet hadműveleti tervekben Jugoszlávia is fontos szerepet kapott, a szovjet csapatoknak a magyar és a román csapatokkal együtt kellett volna

lerohannia Jugoszláviát. A hadművelleti elképzelés alapján kidolgozott tervekben fontos szerep jutott a magyar–jugoszláv határszakasz megerősítésének, műszaki biztosításának, illetve később a határszakaszon kiépített „erődvonalnak”.<sup>2</sup>

## 2. Műszaki zár kiépítése a déli határszakaszon

Elsőnek az ország déli határának műszaki biztosítása, drótakadályokkal való lezárása történt meg. 1949 elején már megkezdték a déli és a nyugati határvonalnál a „határvédelem műszaki alátámasztását”. Ez a műszaki akadály egy- és kétsoros drótkerítésből állt. 1949 decemberében a határőrség – amely mindig is a kommunista párt befolyása alatt volt – kivált a honvédség kötelékéből és az Államvédelmi Hatóság alárendeltségébe került. Ez azt jelentette, hogy a határvédelem belső funkciói – amelyek arra voltak hivatva, hogy az ország lakosságát megakadályozzák a határ megközelítésében és átlépésében – kerültek előtérbe.

1949 nyaráig 227,5 kilométer kettős drótkerítést és 194,55 kilométer egyes drótkerítést építettek meg. 1949-ben Szalvay Mihály vezérőrnagy volt a határőrség főparancsnoka, aki fokozott figyelmet fordított a műszaki munkálatokra. Szalvaynak az volt a legfontosabb kifogása, hogy a műszaki munkálatok vezetését a határőrség kiengedte a kezéből. Az lett, volna a természetes, hogy a „műszaki előadó szellemi irányítása mellett az utászszázadoknak minden akadályt, beleértve a magasfigyelőket is, a határőr főparancsnokság által kijelölt helyen kellett volna felépíteni”.<sup>3</sup>

Azonban a gyakorlat nem ezt igazolta és ezt észrevették az ellenőrző elöljárók is. Például a Dráva mentén a határőr főparancsnok szerint sehol nem szükséges a drótakadály, ennek dacára több helyen, ott, ahol a Dráván innen a holt Dráva szigeteket alkot, a holt Dráva mögött nagy területeket kétsoros drótakadállyal zártak le. Szalvay tábornok szerint ezek a drótakadályok sokkal fontosabbak az úgynevezett száraz határon, ahol csak egyszoros drótakadályra futotta. Ilyeneket tapasztalt a drávasztárai, a zalátai, fejtői őrsőknél. Vagy az udvardi őrs körletében, az Udvard–Mohács műútnál a drótakadályt az úttól nyugatra (nem a műúttól keletre a határ mellett) építették meg, így a műúton drótakadály nélkül lehetett közlekedni. Az izabellaföldi őrsnél lévő vadaskerti sima drótkerítését, amely több helyen hiányos volt, megfelelő műszaki akadálynak tartották, a csempészek viszont nem, és így 2,5 kilométer hosszúságban virágzott a csempészet. E munkálatok elvégzésénél azonban még nem vették figyelembe a „politikai helyzet változásait”. Ezért ennek a határ-résznek fokozott műszaki alátámasztása „sürgető követelményként” lépett fel.<sup>4</sup>

## 3. Aknamező telepítése

### 3.1. Tervek

A honvédelmi miniszter utasította a Honvéd Műszaki Csapatok parancsnokát, Görgényi Dániel vezérőrnagyot, hogy a jugoszláv határ védelmének fokozott műszaki alátámasztására az illetékes szervek és a szovjet tanácsadók bevonásával tegye meg javaslatát. A honvéd műszaki parancsnok törzse 1949 augusztusában kidolgozta a terveket.

Az elképzelés szerint a már meglévő kettős drótkerítés elaknásítása kilométerenként 1000 darab aknával, a már beépített egyes drótkerítés átépítése kettőssé és a tervezett új drótkerítés kétsoros építése és ezek elaknásítása kilométerenként szintén 1000 darab aknával készülne el. Ez kerülne 17 millió Ft-ba, plusz a híradó hálózat kiépítése. Így ez a terv

17 917 598 forintba került volna. Ehhez járult volna hozzá a 47 határőrs magasfigyelői híradásának kiépítése 975 000 forint értékben.

A szovjet katonai tanácsadó javasolta, hogy a drótkadályon belül, attól 5 méterre szántsanak fel egy 10–15 méteres sávot, amivel ellenőrizni lehetne az átjárást akkor is, ha az átjáró nem lesz aknázva. Ennek költsége a jugoszláv határon 5119 kat. holdnyi terület figyelembe véve 220 127 forint, az osztrák határon 3210 kat. holdat jelentett 138 030 forint értékben. Ez végül is 15 méternyi széles sávnak 8329 kat. holdnak a felszántását, boronálását jelentette 358 157 forint értékben.

Így a határszakasz aknásítása a tervezés szerint 18 275 755 forintba kerülne. Ez magában foglalt 601 050 darab aknát, 665,54 tonna tüskésdrótot, 411,55 folyóméternyi dorongfát, 9816,5 kg U-szőget, 30 303 darab jelzőtöltényt, 54 605 kilogramm botlódrótot. Az anyagi számvetés még magában foglalta 23 554 liter benzint és kenőanyag felhasználását és 23 000 kg karbolineumot (fakátrányt) a faanyagok impregálása.<sup>5</sup>

### *3.2. Aknamező telepítése*

A parancs szerint 1950. augusztus 1-jétől kezdődik meg a déli országhatár aknásítása, mely „augusztus 31-re befejezését kell, hogy nyerjen”. Ezért ebben az összes műszaki egységek részt vettek, kivéve a 94. hidász, a 61. és a 92. műszaki zászlóaljkat. A kiképzés után a zászlóaljak elvonultak új állomáshelyeikre.

Közben a munkaterületet 604 kilométer hosszan jelölték ki. Az ÁVH Határőrség szerint 323 kilométer igen aktív, 166 kilométer aktív és 115 kilométer kevésbé aktív szakaszra lehetett felosztani a munkába vont határvonalat. A kijelölt határvonalat aknarakás szempontjából mezőkre osztották. (Kettő mező = 8 méteres szakasz.) Az igen aktív részt (323 km) 40 375 részre, az aktív részt (166 km) 20 750 részre, a kevésbé aktív (115 km) 14 375 részre osztották fel. Az igen aktív részeken 8 méterenként (két mező) 12 darab, az aktív részeken 8 méterenként 4 aknát kellett telepíteni.

A telepítésben 850 fő vett részt: az 53. műszaki zászlóalj 2 századdal 100 fő, munkaterülete Zákány D-től Rédics Ny-ig terjedő 79,5 km-s határszakasz, az 59. műszaki zászlóalj 2 századdal 110 fő, a Kübekháztól D-ről Tompa DK-ig terjedő 77,0 km-s határszakaszon, a 82. műszaki zászlóalj 3 századdal 130 fő, Rédics Ny-tól Felsőszőlőnk Ny-ig terjedő 72,3 km-s határszakasz. A 67. műszaki zászlóalj 3 századdal 120 fő, Barcs Ny-tól Zákány D-ig terjedő 92,2 km-s határszakaszon, az 55. műszaki zászlóalj egy századdal 60 fő, ide osztották be hat ezred műszaki szakaszát (egyenként 15 fővel) 86 főt, munkaterülete Illocska Ny-tól Barcs Ny-ig terjedő 136,5 km-s szakasz volt. A 72. műszaki zászlóalj 3 századdal 212 fő, Csikéria állomástól Illocska Ny-ig terjedő 133,5 km-s, határszakaszon. Az AVH Határőrség műszaki százada 30 fővel, Tompa DK-ről Csikériáig terjedő 13,4 km-s határszakaszt kapta munkaterületül. Az elképzelés az volt, hogy a telepítésre kijelölt 567 816 aknát a 840 fő 18 nap alatt telepíti, a kijelölt munkaterületen.

A déli határon eltervezett „különleges munkálatok”-ról elmondhatjuk, hogy teljes egészében határidőre végrehajtották. Az aknatelepítés augusztus 8-án kezdődött el és augusztus 30-án végeztek az aknatelepítéssel. A telepítést a területileg illetékes határegységeknek átadás-átvételi jegyzőkönyv szerint mindenütt átadták, illetve átvették. Ez nem történt meg Tompánál, ahol a határőrség műszaki százada telepített. Itt a műszaki anyagokat átadták, a tárolás módjáról és az anyag kezeléséről kioktatták a határőröket. Ezeket az anyagokat véglegesen a határőrség rendelkezésére bocsátották.

Az aknatelepítés a háború utáni idők egyik legnagyobb katonai-műszaki teljesítménye volt, amely jelentősen módosította a határőrizet, a járőrözés és a határőrök minden-

napi munkáját. Például: a telepítés során ún. „kizárt” területek keletkeztek a határvonal és a műszaki zár között, ugyanis nem volt indokolt a határvonal kacsaringóit követni (különösen a vízi szakaszon (Dráva és a Mura kanyarulatainál). A kizárt területek gazdasági és operatív hasznosítása érdekében aknamentes kapukat is létesítettek a drótakadályon.

1949 nyaráig 227,5 kilométer kettős drótkerítést és 194,55 kilométer egyes drótkerítést építettek meg. Ezt később, összesen 942 559 folyóméter hosszúságban, aknazárral egészítették ki, 572 139 folyóméteren 49 M. gyalogsági taposóaknak, 343 752 folyóméteren pedig 49 M. érintőaknak felhasználásával; 26 658 folyóméteren vegyes aknamezőt telepítettek. Összesen mintegy 2 000 000 aknát.<sup>6</sup>

1949-től 1955 végéig folyamatos volt az aknasítás és az aknasűrűség növelése, mert a 49 M. taposóaknakat – amelyek élettartama csak 1–2 év volt – 1952-től cserélni kellett. 1949-ben az aknamezőket a drótakadályok közé telepítették, ám ez nem vált be, ezért 1952-től a különösen „veszélyeztetett” szakaszokat többsoros aknamezővel látták el, vagyis az aknamező aknasorait sűrítették.

#### 4. Műszaki zár és az aknamező felszámolása

A műszaki zár nem igazán töltötte be feladatát. A jugoszláv műszakiak egy adott sávban sokszor felszedték az aknákat, hogy az ügynökeik be- és kifelé irányuló mozgását lehetővé tegyék. Sok határsértő is felrobbant a műszaki záron, mégis többnek közülük sikerült véletlenül vagy valamilyen módszer eredményeként leküzdeni. Összességében a ráfordítások messze meghaladták az aknazar határfokát és ez akkor is megkérdőjelezte értelmét, ha el is tekintettek a humanitárius vetületétől. 1953-ban a határőrség vezetése már úgy értékelte, hogy a műszaki zár állapota nem kielégítő, a drótakadályt benőtték a cserjék, így veszítettek akadályjellegükből, az aknazar elavult, régi telepítésű, több határőr sebesül meg rajtuk, mint amennyi elfogás realizálódik segítségével.

A magyar–jugoszláv vegyes bizottság a műszaki záruk megszüntetéséről folytatott tárgyalásain megállapította, hogy a záruk fenntartása rossz hatással van a kapcsolatok rendezési folyamatára. Kedvezőtlenül befolyásolja a határ menti lakosság életkörülményeit, különös tekintettel a földek megművelésére. Megállapították, hogy Jugoszlávia részéről már 1955 májusában megkezdődött az aknamezők felszámolása.

A Magyar Népköztársaság kormánya 1955. szeptember 1-jei határozatával rendelte el a taposóaknak felszedését és a robbanóanyagok összegyűjtését. Ez azt jelentette, hogy a műszaki zár teljes területén ki kellett irtani az aljnövényzetet, le kellett bontani a drótkerítéseket, fel kellett szedni a gyalogság elleni taposóaknakat és a helyszínen meg kellett semmisíteni az érintőaknakat.

A kormánydöntés alapján a BM Határőrség és a Magyar Néphadsereg műszaki csapatai 1955 októberében hozzákezdtek a határzárak eltávolításához. A határőrség parancsnokának a Belügyminisztériumhoz küldött jelentése szerint a 3., 4. és 5. kerület szakaszain az aknamentesítést 1955. november 26-án kezdték meg és 1955. december 13-ig a három kerületben 185 851 m<sup>2</sup> területet mentesítettek és 10 322 db aknát semmisítettek meg.

#### 4.1. Tervek

Az intenzív mentesítési munka azonban csak 1956. március 26-tól indult. Akkor született meg ugyanis az Országgyűlés határozata, és a Minisztertanács rendelete a határzárak eltávolításáról. A Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium döntése nyomán elkészültek a mentesítés végrehajtására vonatkozó konkrét elképzelések.

A terv szerint a zárak eltávolítását a határország végzi, melynek során, a déli szakaszon 630 km kétsoros drótkadályt kell felszámolni, s a közöttük és előttük telepített 950 000 taposóaknát és 2500 érintőaknát felszedni és hatástalanítani. A mentesítendő terület – 10 m szélességgel számolva – 6 300 000 m<sup>2</sup>, azaz 1095 kat. hold. A határország az aknamegesztésre 120 műszaki katonával, a drótkadály eltávolítására 320 határőr sorkatonával rendelkezik, így a feladatot 469 nap alatt tudná megoldani. A munkák gyorsítására a határorséget 300 fővel kellene megerősíteni, melyre a HM Műszaki Főnökség szerint a 2. önálló aknakutató zászlóalj volna a legmegfelelőbb. Az így megerősített határország 140 nap alatt hajthatná végre a felszámolást.

A mentesítési munkák érdekében más jellegű feladatok is megoldásra vártak. Részletes műszaki felderítés után, az okmányok – az aknamezők törzskönyvei – alapján, meg kellett határozni a telepítés rendszerét. Ezután következhetett a részletes tervek egyeztetése és felterjesztése a Belügyminisztériumhoz 1956. január 15-ig.

Végre kellett hajtani továbbá az aknamegesztésben résztvevő személyi állomány kiképzését, amire a terv szerint két hónap állt rendelkezésre a nagyatádi határőrzászlóalj területén, a 2. önálló (honvéd) aknakutató zászlóalj tematikája alapján, ám a BM Határőrség műszaki szaktiszti állományával. A határőrök munkáját a Határőr Parancsnokság, a 2. önálló aknakutató zászlóaljat az MN Műszaki főnökség irányította, az egységes vezetést a két minisztérium részéről létrehozott szűk csoport végezte volna.

A mentesítés a terv szerint 1956. március 15-től 1956. április 6-ig Felsőszölnöktől dél-nyugati irányba haladt volna az Őrszentpéter–Nemesnép irányban, október 19-ig pedig a Lenti–Kübekháza irányban, a mentesítő erők települési helyeinek pontos meghatározásával. A fenti elképzelések mind a létszámra, mind a mentesítendő területek elosztására vonatkozóan változhattak.

Összességében 538 km hosszúságban 463 tiszttel, 207 tiszthelyettessel, 2196 honvéddal, 100 tartalékos tiszttel és 700 tartalékos honvéddal, összesen 3666 fővel számoltak a tervek. A VI. hadtest területén (112 km hosszúságban) 150 tiszt, 76 tiszthelyettes, 504 honvéd, 40 tartalékos tiszt, 280 tartalékos honvéd, összesen 1050 fő; a IX. hadtest területén (88 km hosszúságban) 112 tiszt, 54 tiszthelyettes, 373 honvéd, 30 tartalékos tiszt, 210 tartalékos honvéd, összesen 779 fő; a III. hadtest területén (86 km hosszúságban) 99 tiszt, 48 tiszthelyettes, 319 honvéd, 30 tartalékos tiszt, 210 tartalékos honvéd, összesen 706 fő – a határország műszaki zászlóalja (142 km hosszúságban) 54 tiszt, 17 tiszthelyettes, 600 honvéd, összesen 671 fő; az aknakutató zászlóalj (100 km hosszúságban) 48 tiszt, 12 tiszthelyettes, 400 honvéd, összesen 460 fő.

#### 4.2. A déli határszakasz aknamegesztése

A BM Határőrség országos parancsnoka 1956. március 10-i, a belügyminiszter-helyetteshez felterjesztett javaslatában a déli határszakasz mentesítésével kapcsolatban a következőket írta: a déli határszakaszon az aknamezők és a drótkadályok eltávolítását 558 km hosszban kell elvégezni. Ehhez rendelkezésre áll: egy határőr műszaki század, (a kerületek műszaki szakaszai), a vezényelt állományból felállításra kerülő önálló határőr műszaki zászlóalj

három századdal, 15 fő tűzszerész a BM légoltalmi zászlóalj állományából, valamint a honvédségtől a 2. önálló aknakutató zászlóalj, teljes létszámával és 120 főnyi erősítéssel.

Az MN műszaki parancsnok – aki teljes felelősséggel tartozott a mentesítés végrehajtásáért – pontosan meghatározta a végrehajtó műszaki csapatok állományát, a mentesítésre történő felkészítés feladatait, a mentesítendő határszakaszokat és a határidőket.

Figyelembe véve, hogy a mentesítés terén a Magyar Néphadsereg műszaki csapatai közül a 2. önálló aknakutató zászlóalj rendelkezett a legtöbb tapasztalattal, őket jelölte ki a mentesítő állomány kiképzőjévé. Az akkor érvényben lévő utasítások az Aknatelepítési és mentesítési eszközök 137. pontja és a Műszaki utasítás 308. pontja tiltották a gyalogság elleni taposóaknák kézzel való felszedését és hatástalanítását. A mentesítés végrehajtása rendkívül bonyolult és veszélyes volt. Ez arra készítette az aknakutató zászlóalj parancsnoki állományát, hogy olyan módszereket dolgozzon ki, amelyek ilyen körülmények között is biztosítják a balesetmentes végrehajtást. A zászlóalj ugyanis 1955 őszén már hajtott végre próbamentesítést, és kialakította az aknamentesítés eszközeit és módszereit, illetve 1956 februárjában, Marcaliban, kiképzett mintegy 150–160 tisztet és tiszthelyettest is a különböző műszaki alakulatok állományából.

A műszaki parancsnok 1956. április 17-i parancsa értelmében az aknakutató zászlóaljnak a mentesítő erők felkészítése után a déli határszakaszon 101 km hosszban kellett végrehajtania a mentesítést. A parancs rögzítette a sávhatárokat és meghatározta a végrehajtás határidejét (kezdés 1956. március 28-án; befejezés 1956. június 20-án). A kiképzés terén elrendelte 800 fő tartalékos felkészítését, valamint a hadtest és hadosztály műszaki zászlóaljok segítésére azok 60 fővel való megerősítését a mentesítés teljes időtartamára.

A zászlóalj a kiképzés megkezdése előtt, 1956. március 17-én Marcaliból áttelepült Szegedre (a karhatalmi tiszthelyettes Iskolába). Március 28-án kezdték meg a mentesítést a Kübekháztól keletre eső területen és a Tisza bal partjánál, és április 16-án fejezték be. Ez idő alatt 15 km-es szakaszon 19 711 gyalogság elleni aknát semmisítettek meg.

A zászlóalj április 17-én áttelepült Hódmezővásárhelyre, ahol a hadosztály műszaki zászlóaljok kiegészítésére bevonultatott tartalékos állomány kiképzését végezte. A 800 fő tartalékos 10 századba szervezve érkezett a helyőrségbe. A kiképzés 1956. április 23-tól 1956. május 12-ig tartott. Az összes kiképzési idő 128 óra volt, melyből 10 órát robbantásra, 10 órát aknaismeretre, 88 órát az aknamentesítés ismertetésére és gyakorlására fordítottak. Ez alatt az idő alatt elsajátították mindazokat a fogásokat, amelyek szükségesek voltak a mentesítés biztonságos végrehajtásához.

A tartalékos kiképzése után az aknakutató zászlóalj május 17-től a Tisza jobb partján folytatta tevékenységét. A déli határszakaszon négyszer települt át, naponta 1600–2000 folyómétert tisztított meg, és Madarason fejezte be a munkát. Kübekháza és Madaras között 91 500 folyóméternyi területet mentesített, 97 600 gyalogsági taposóaknát és 25 érintő aknát semmisített meg. Ezt követően áttelepült a nyugati határszakaszra.

Az önálló határőr műszaki zászlóalj 1956. április 21-ig Nagyatádon folytatott kiképzést, majd átvonult Gara körzetébe, ahol június 15-re befejezte a mentesítést.

A hadtestek műszaki zászlóaljainak április 25-től június 15-ig tervezett, de július 20-ra elhúzódott tevékenységéről a BM. Határőrség Országos Parancsnokságának 1956. március 28. intézkedése ad tájékoztatást. A zászlóaljok kezdő települési helyei (kezdő pontjai): 29. műszaki zászlóalj Katymár, 92. műszaki zászlóalj Gerechátmajor, 53. műszaki zászlóalj Kásás, 19. műszaki zászlóalj Szentborbás, 15. műszaki zászlóalj Péterhida, 14. műszaki zászlóalj Somogyudvarhely, 82. műszaki zászlóalj Tótszerdahely, 67. műszaki zászlóalj Tornyiszentmiklós, 68. műszaki zászlóalj Nemesnép, 30. műszaki zászlóalj Szalafő. A munkát a zászlóaljok a kezdőponttól nyugati irányba haladva, a saját terveik alapján végezték.

A munkák befejezésére vonatkozóan a jelentés rögzítette: meghatározott határidő augusztus 15, az adott körülmények között nem tartható, mert: a rendkívüli események miatt több esetben szüneteltetni kellett a munkát, a mentesítés egyes fogásait újból gyakorolni kellett, bár a hadtest műszaki erői (1956. augusztus 1-jétől) 13 zászlóaljból álltak, de állományuk kis létszámú volt; a tényleges munkát végzők száma zászlóaljanként 80–120 fő volt, így a honvédségi műszaki zászlóaljok összlétszáma csak 1300 főt tett ki; több napos kiesést idézett elő a rendkívüli nehéz terep és a rossz időjárás; az úgynevezett „kizárt területek” nagyságát a határórség nem tudta megadni, így azokkal nem számoltak. A munka folyamán ugyanakkor egy további 60 km nagyságú terület mentesítését is el kellett végezni; a határórség a tervezettnél két héttel később kezdte el a munkát; a rendszertelen telepítés miatt – amiről semmilyen okmány nem állt rendelkezésre – a munka lassan, fokozott óvatossággal haladt. Mindezeket figyelembe véve úgy gondolták, hogy a munka augusztus 15–20. közötti befejezése várható, de csak abban az esetben, ha a zászlóaljokhoz bevonultatott állomány a feladat elvégzéséig visszatartható.

A katonai felső vezetés úgy döntött, hogy a 800 tartalékost 1956. augusztus 1-jén leszereli. Pótlásukra kirendelte a 12. műszaki dandártól a 97. és 111. műszaki zászlóaljat (összesen 374 fő). Így a munkák 1956. szeptember 20-ra fejeződtek be. A befejezés ideje azért tolódott ki, mert az aknamentesítésben résztvevők létszáma az Magyar Néphadsereg részéről 454 fővel csökkent. Ez a megoldás 4 526 000 Ft többletkiadással járt.

A déli határ aknamentesítése megtörtént. Ez után a műszaki alakulatok a nyugati határszakasz aknamentesítését végezték el. Az összesített jelentésből megállapítható, hogy a Magyar Néphadsereg és a Belügyminisztérium kirendelt műszaki csapatai 1956. március 28-tól 1956. október 20-ig 774 km-en mintegy 700 000 db taposó-, illetve érintőaknát hatástalanítottak. A munkák során 35 fő szenvedett sérülést. A műszaki alakulatok 1956. szeptember 18-ra befejezték a műszaki záruk teljes eltávolítását. Ennek során összesen 1018 km hosszú műszaki zárat távolítottak el.

Ezzel a vasfüggöny története a déli határszakaszon befejeződött. Az 1956-os forradalom leverését követően a figyelem a nyugati határszakaszra irányult. A forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1957. március 22-i határozata alapján a Honvédelmi Miniszter elrendelte a nyugati országhatár műszaki zárral való lezárását, és az újraaknásítás végrehajtását. Így a nyugati határ mentén 1962 végére 282 km új típusú műszaki zár épült. Az osztrák határ teljes lezárását 1963-ra fejezték be. Ez már a vasfüggöny második generációjának története.

## Jegyzetek

1. Csüllög G. (2007): Regionális ütközőterek a Délvidéken (a 19–21. századi folyamatok történelmi gyökerei). In: Gulyás L.–Gál J. (szerk.): Európai kihívások IV. Nemzetközi tudományos konferencia. Szegedi Tudományegyetem Mérnöki kar, Szeged, 2007. 601–605. p.; Csüllög G. (2010): A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. In: Közép-európai Közlemények III. évfolyam 4. szám (No. 11.) 2010. 56–61. p.
2. Suba J. (2008): A Déli védelmi rendszer. In: „A magyar Maginot” A déli védelmi rendszer 1951–1955. (A Pákán 2007. november 6-án rendezett tudományos konferencia előadásai) Bp. 2008. (Főszerk: Dr. Holló József) 55–88. p.
3. Suba J. (2005): A szocialista határörizet egyik eszköze: az aknazár. In: „A Közbiztonság közös Európai örökségünk” Rendvédelem-történelmi füzetek. XI. Évf./13. sz. Budapest 2005. 139–143. p.
4. Uo.
5. Suba J. (1998): Magyarország határán végzett aknatelepítési munkálatok műszaki-technikai biztosítása 1950-ben In: Új Honvédségi Szemle 1998. (52. évf.) 8. szám 52–59. p.

## Felhasznált Irodalom

- Csüllög G. (2007): Regionális ütközőterek a Délvidéken (a 19–21. századi folyamatok történelmi gyökerei). In: Gulyás L.–Gál J. (szerk.): Európai kihívások IV. Nemzetközi tudományos konferencia. Szegedi Tudományegyetem Mérnöki kar, Szeged, 2007. 601–605. p.
- Csüllög G. (2010): A Kárpát-medencei államtér problémái Trianon után. In: Közép-európai Közlemények III. évfolyam 4. szám (No. 11.) 2010. 56–61. p.
- Suba J. (1998): Magyarország határán végzett aknatelepítési munkálatok műszaki-technikai biztosítása 1950-ben In: Új Honvédségi Szemle 1998. (52. évf.) 8. szám 52–59. p.
- Suba J. (2005): A szocialista határőrizet egyik eszköze: az aknazár. In: „A Közbiztonság közös Európai örökségünk” Rendvédelem-történelmi füzetek. XI. Évf./13. sz. Budapest 2005. 139–143. p.
- Suba J. (2008): A Déli védelmi rendszer. In: „A magyar Maginot” A déli védelmi rendszer 1951–1955. (A Pákán 2007. november 6-án rendezett tudományos konferencia előadásai) Bp. 2008. (Főszerk: Dr. Holló József) 55–88. p.
- Suba J. (2009): Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban. In: A XIX–XX. századi magyar forradalmak hatása nemzeti rendvédelmi rendszerünkre Rendvédelem-történelmi füzetek 2009. XVII. évf. (2009) 20. sz. Budapest, 2011. (1–287. p.).